

ŠTA JE, DOVRAGA, VODA?

Ovde blogger. *Danas sam primio mejl u kom me obavještavaju da moj esej „Šta je, dovraga, voda?“ nije prihvaćen za objavljivanje u zborniku. Pomalo sam razočaran, ali ne mnogo iznenađen, uzimajući u obzir kalibar drugih radova koji su bili predstavljeni na konferenciji „Work in Process“ prošlog septembra. Bila je ogromna čast što sam bio odabran da predstavim svoj rad na toj konferenciji i tim povodom otputovao u Belgiju, tako da je to bilo jedno nezaboravno iskustvo. Obilazak prelepog grada i upoznavanje sa nekim od sjajnih naučnika učinili su da to putovanje bude jedinstvena avantura.*

Tako da vam ovim predstavljam:

Priprema, epifanija i mapa Dejvida Fostera Volasa do oslobođenja iz difoltnog podešavanja

Od svog objavljivanja 1993. godine, esej Dejvida Fostera Volasa „E Unibus Pluram“ i njegov kasniji intervju sa Lerijem Makaferijem predstavljaju osnovu za tumačenje ostatka njegovog stvaralaštva. Ova dela pružaju umetnički, estetički i teorijski okvir za potpuno razumevanje i analizu Volasovih radova. Volas u njima objašnjava na koji način vidi svoju vezu sa čitaocima, govori o uticaju koji je televizija imala na postmodernističke pisce i o trenutnom stanju postmoderne književnosti. Ove teme nam, osim mnogih drugih o kojima piše i raspravlja, pružaju bolje razumevanje onoga što je Volas pokušao da uradi kao pisac. Upravo je u intervjuu sa Makaferijem izjavio „Književnost se bavi time šta znači biti j***no ljudsko biće“,¹ što se od tada smatra Volasovom spisateljskom „misijom“. Želeo je pisanjem da ovekoveči sve vrline i poroke, stvarnosti i apsurdne čovečanstva; želeo je da nam pokaže kako izgleda savremeno čovečanstvo, šta znači.

Ali ono što nedostaje u ova dva vrhunska dela jeste istinski opipljivi izraz onoga kako prema Volasu zapravo izgleda biti „j***no ljudsko biće“. Napisao je dve zbirke kratkih priča, dve zbirke eseja, mnoštvo neobjedinjenih dela i roman od 1000 stranica koji ilustruje i opisuje naše čovečanstvo, ali ništa što jasno ili konkretno izražava i objašnjava šta ono znači. Odnosno, sve do jednog vedrog majskog jutra 2005. kada je Volas održao govor povodom završetka školske godine na Koledžu Kenjon. Taj govor, kasnije objavljen pod nazivom *Ovo je voda*, dopunjuje naše razumevanje Volasovog pisanja i zaslužuje mesto pored eseja „E Unibus Pluram“ i Makaferijevog intervjua kao treći faktor u tumačenju njegovih ostalih tekstova. *Ovo je voda* pruža mapu za bolje razumevanje onoga šta [prema Volasu] znači biti „j***no ljudsko biće“, kao i za razumevanje jednog od najvećih konflikata u okviru ljudskog iskustva: bitke za slobodu od naših „difoltnih podešavanja, ugrađenih u naš hardver, još po

¹ David Foster Wallace, razgovarao Larry McCaffery, *Review of Contemporary Fiction*, 1993.

rođenju”.² Takođe nudi mapu nama – svojim čitaocima – kako bi nas odveo do slobode od naših „difoltnih podešavanja”. Ali što je najvažnije, ovaj govor nam je putokaz za bolje razumevanje centralnog konflikta u većini Volasove narativne fikcije koji kulminira u tematskoj srži njegovog nedovršenog, posthumno objavljenog romana *Bledi kralj* (*The Pale King*).

Ovaj esej će zastupati stav da esej *Ovo je voda* predstavlja „najčistiji destilat tema koje se provlače kroz njegovo stvaralaštvo koji je Volas ikada dao”,³ i stoga zaslužuje da stoji rame uz rame sa „E Unibus Pluram” i Makaferijem intervjuom kao jedno od njegovih najznačajnijih dela koja ne pripadaju beletristici. Da bih argumentovao ovu tvrdnju, izneću karakteristike zarobljeništva u difoltnom podešavanju i načine na koje ljudi pokušavaju da se od njega oslobode; zatim ću izneti mapu do slobode od tog difoltnog podešavanja koju Volas opisuje u svom govoru na Koledžu Kenjon, slobode koja se stiče praćenjem definisanog procesa pripreme, epifanije, i života „dan-za-danom”, tako što ćemo odabrati da pronademo smisao čak i u najbanalnijim okolnostima. Zatim ću pokazati da je ovaj konflikt tema koja se iznova javlja u Volasovim delima, kao i da je centralna u *Bledom kralju*. Osim toga, baviću se ulogom koju vera i duhovnost igraju u ovom procesu oslobođenja od difoltnih podešavanja. I konačno, pozabaviću se nekim od paradoksa koji se javljaju pri čitanju i Volasovih priča i narativnih eseja u svetlu govora *Ovo je voda*, kao i pri praćenju ove tematske niti u njegovom pisanju u kontekstu Volasovog sopstvenog tragičnog samoubistva.

Volas jasno kaže u svom govoru povodom kraja školske godine da je jedan od najvećih antijunaka u ljudskoj priči – po njegovim rečima – „difoltno podešavanje” koje opisuje kao „slepu ubeđenost, ograničenost uma čiji je nivo zatvorenosti toliki da zarobljenik čak i ne shvata da je utamničen.”⁴ Ono što čini difoltno podešavanje tako strašnim protivnikom jeste činjenica da većina nas i nije svesna njegovog postojanja. Nesvesni smo toga, i prolazimo kroz mašinu svakodnevice ne obraćajući mnogo pažnje na to šta se dešava oko nas. To difoltno podešavanje nas drži u zatvoru solipsizma gde su stvari koje se dešavaju nama ili oko nas važne samo utoliko ukoliko utiču na naše osećanje blagostanja ili homeostaze, što dovodi do toga da na većinu okolnosti reagujemo uprošćeno, refleksno, što često dovodi do uzrujanosti i sitnih frustracija. Bez obzira na to što su često nesrećni i očajni, većina ljudi koji žive prepušteni na milost i nemilost svojim difoltnim podešavanjima nemaju ništa protiv da nastave život pod njihovom šapom jer bi oslobađanje zahtevalo previše napora.

Prema Volasu, tri tamničara našeg samonametnutoga zatvora jesu narcisoidnost, preterano analiziranje nebitnih stvari i otupljujuća dosada. Volas opisuje narcisoidnost kao „duboko uverenje da [je osoba] apsolutni centar univerzuma; najstvarnija, najživlja i najvažnija osoba koja postoji”.⁵ Slično tome, u svom delu *Razumeti Dejvida Fostera Volasa* (*Understanding David Foster Wallace*) Maršal Boswel opisuje to kao „kavez sopstvenog razmišljanja, odnosno, sopstvenog autorefleksivnog, i samim tim lažnog verovanja u prosvetljeni samointeres”.⁶ Takva vrsta egocentričnosti usađena je u našu psihu; to je naš prirodni

² Wallace, *This is Water*, 44

³ Kevin Hartnett, ‘He was Water’, *The Millions*, 9. maj 2011.

⁴ *This is Water*, 32.

⁵ *Ibid.*, 36.

⁶ Boswell, *Understanding David Foster Wallace*, 136.

pogled na svet. I što više okrećete misli ka unutra, to više postajete zarobljeni u toj zamci i istovremeno sve manje svesni daljeg sopstvenog zarobljeništva.

Na drugom mestu u govoru sa Kenjona, Volas kaže: „Takozvani stvarni svet vas neće obeshrabrili od funkcionisanja po difoltnim podešavanjima, jer se takozvani stvarni svet ljudi i novca i moći bezbrižno napaja gorivom straha, prezira, frustracije, pohlepe i obožavanja sopstvene ličnosti.”⁷ Isto tako, jedan od gospode u građanskoj raspravi u 19. poglavlju *Bledog kralja* objašnjava kako oni koji se bave marketingom iskorišćavaju to samoljublje „zavodeći pojedinca laskajući svim njegovim sitnim psihičkim zabludama kojima izbegavamo sve užase lične nebitnosti i prolaznosti, podržavajući tako zabludu da je pojedinac centar univerzuma, najvažnija stvar.”⁸ Ništa unutar i ništa izvan nas ne obeshrabruje nas od tog potpuno egocentričnog načina života. Zapravo, većina društvenih elemenata – ne samo svet marketinga i biznisa – hrane našu narcisoidnost i zaključavaju nas još dublje u tamnice naših difoltnih podešavanja.

Ova tema narcisoidnog samozatočeništva često se javlja u mnogim Volasovim ranijim radovima. Mnogi od njegovih likova – naročito Hal Inkandencia i Don Gejtli iz *Beskonačne lakrdije* (*Infinite Jest*) – bore se sa nekom vrstom zavisnosti, za koju se ispostavlja da je samo loša maska za samonametnute kaveze i tamnice. Bosvel objašnjava: „Doge i zabava – sami po sebi nevini objekti želje u džejmsovskom smislu – nude predah od neprekidne unutrašnje žudnje, oslobađanje iz kaveza samosvesti što, paradoksalno, često dovodi do stvaranja još tešnjeg kaveza, takvog da ‘ono što liči na izlaz iz kaveza zapravo jesu njegove rešetke’ (*Infinite Jest*, 222). Kao što Džozel pita o filmu *Beskonačna lakrdija*: ‘Je li ta smrtno zabavna i voajeristička stvar... kavez, ili su zaista u pitanju vrata?’ (230). Nažalost, ispostaviće se da su u pitanju vrata koja vode u drugi kavez.”⁹

Kako se likovi okreću ka unutra u potrazi za izlazom, i kako se okreću supstancama koje stvaraju zavisnost da bi potpomogli taj beg, završavaju zatočeni još dublje i dublje u zatvoru svog „difoltnog podešavanja”. Kako Bosvel objašnjava, ono što se čini kao očigledan izlaz, ispada na kraju samo prolaz u još dublju, mračniju ćeliju.

Volas dalje ispituje ovu ideju egocentričnosti kroz kratko delo „Datum Centurio” iz zbirke *Kratki razgovori s ogavnim muškarcima* (*Brief Interviews with Hideous Men*). U ovom izmišljenom futurističkom rečničkom unosu za reč „ljubavni sastanak” [koja glasi isto kao i reč „datum” na engleskom – date (*Prim. prev.*)] možemo pročitati istorijsku definiciju (iz kasnog 20. veka) „ljubavnog sastanka” kao „međudruštvene interakcije” [koja] bi mogla sugerisati... međusobno ispitivanje mogućnosti za dugoročnu neurogenetsku kompatibilnost”.¹⁰ Uporedite to sa „vulgarnom” definicijom iz 2096. koja kaže „stvaranje i/ili upotreba Virtualnog ženskog čulnog stroja... u svrhu Simuliranog genitalnog interfejsa.”¹¹ Volas predviđa budućnost u kojoj ljubavni sastanci neće podrazumevati bilo kakvu stvarnu društvenu interakciju, nego samo uređaj koji stimuliše fizičke senzacije seksualnog odnosa. Čak i pre ovoga, Volas je predviđao svet u kom je virtualna pornografija veoma realna mogućnost u ne

⁷ *This is Water*, 115.

⁸ Wallace, *The Pale King*, 144.

⁹ *Understanding David Foster Wallace*, 137.

¹⁰ Wallace, ‘Datum Centurio’, *Brief Interviews*, 127.

¹¹ *Ibid.*, 126.

tako dalekoj budućnosti.¹² U toj svojoj viziji, Volas predviđa da će seksualni čin, koji bi trebalo da učvrsti emotivnu, pa čak i duhovnu bliskost ljubavnika, postati ništa više do čin samozadovoljenja koji jednog dana više neće zahtevati nikakvu ljudsku interakciju. Ovim primerima, kao i na drugim mestima, on ilustruje na koji način nas naša narcisoidnost drži zatočenima na veoma usamljenom, ispraznom mestu.

Zarobljeni u svojim malim zatvorima, mi – poput samog Volasa – imamo „tendenciju da previše intelektualizujemo stvari, da se izgubimo u apstraktnoj raspravi u [našoj sopstvenoj] glavi“.¹³ Bosvel objašnjava da „bolest koja svoje sedišta postavlja u našoj glavi [Infinite Jest, 272] nije samo zavisnost od supstanci već preterana samosvest uopšte“.¹⁴ Samosvest i samosvesnost su deo konačnog oslobađanja od difoltnih podešavanja, međutim, ovaj konkretan oblik introspekcije koju opisuje Volas, a dalje analizira Bosvel, jeste u najboljem slučaju iluzoran, a u najgorem štetan. Ta „preterana samosvest“ nas sprečava da se izbavimo iz solipsističkog zatvora sopstva time što ćemo se okrenuti ka unutra i time dublje u difoltno podešavanje, umesto da se okrenemo ka spoljašnjosti, gde leži prava nada za izbavljenje.

Klod Silvanšajn, jedan od prvih agenata za povrat poreza kog upoznajemo u *Bledom kralju*, predstavlja epitom te „preterane samosvesnosti“ u tome što „bi učenje bilo koje stvari [za predstojeći ispit za računovođu] pokrenulo takvu buru u njegovoj glavi jer bi se setio svih drugih stvari koje nije učio i koje su mu bile slabe, što mu je onemogućavalo da se koncentriše, zbog čega je samo još više zaostajao“.¹⁵ Do kraja 2. poglavlja ova opterećujuća samosvest udružena sa njegovom anksioznošću i nesigurnošću dovodi ga u gotovo katatoničko stanje na pisti aerodroma Peorija dok brine o svom sledećem potezu nakon iskrcavanja iz aviona.¹⁶ Još jedan agent za povrat poreza, Dejvid Kask, pati od nekontrolisanih napada znojenja koje izaziva čak i najmanji stres iz okruženja ili socijalna anksioznost. To kod njega stvara preteranu svest o samom sebi i o okruženju; on vazda strepi šta bi sledeće moglo izazvati napad, i sam taj strah od predstojećeg napada dovoljan je da pokrene napad koji se trudi da izbegne.¹⁷ Ako pojedinačni mislilac nije u stanju ili nije voljan da kontroliše sopstvene misli, ova sklonost ka preteranoj intelektualizaciji stvari može biti – kao što nam pokazuju ova dva poreska agenta – štetna za mentalno, emocionalno, pa čak i fizičko zdravlje pojedinca.“

Na kraju, dosada koja nas zarobljava rezultat je „dosadnih, napornih, naizgled besmislenih rutina“ našeg postojanja „dan za danom“.¹⁸ Čekanje u redu, gužva u saobraćaju ili zurenje u ekran; sve su to tupi i dosadni trenuci koje moramo izdržati, sve ono što pisci izbegavaju u svojim delima iz straha da će oterati čitaoce. Volas, međutim, ne samo što se ne plaši da pokrene to pitanje dosade u svojim delima, nego na njega stavlja centralni fokus u romanu koji je pisao i neposredno pred smrt. U 22. poglavlju *Bledog kralja*, „Nebitni“

¹² David Foster Wallace, razgovarala Judith Strasser, 'Unwholesome Entertainment', YouTube, 1996.

¹³ *This is Water*, 48.

¹⁴ *Understanding David Foster Wallace*, 137.

¹⁵ *The Pale King*, 9.

¹⁶ *Ibid.*, 24.

¹⁷ *Ibid.*, 92.

¹⁸ *This is Water*, 74.

Kris Fogl opisuje kako je u studentskim danima lutao od jednog „neverovatno dosadnog i besmislenog posla“ do drugog, živeći kao „propalitet“.¹⁹ Fogl kasnije kaže za svog oca: „Kao i mnogi ljudi njegove generacije, i on je bio jedan od onih koji mogu da funkcionišu na autopilotu“;²⁰ drugim rečima, na difoltnim podešavanjima. Njegov otac je radio ono što je trebalo da bi izdržavao porodicu, ne pridajući mnogo značaja ličnom ostvarenju. Uz to, 25. poglavlje – na sve tri svoje stranice, ilustruje tu dosadu koja potpuno otupljuje mozak i monotoniju svakodnevnih poslova koje obavljaju agenti za povrat poreza. Šture, repetitivne rečenice koje sačinjavaju ovo poglavlje jesu mikrokosmos beskrajnih, repetitivnih obaveza kontrolora. Mi čitaoci proživljavamo možda petnaest minuta te rutine; stoga smo pozvani da zamislimo takvih četrdeset sati nedeljno, pedeset sedmica godišnje.

Produženo zarobljeništvo u difoltnim podešavanjima dovodi do ozbiljnih posledica, uključujući usamljenost i autodestruktivnost. U eseju *Ovo je voda* Volas govori o tome kako „idemo kroz... život jedinstveno, potpuno, imperijalno sami, dan sa danom“.²¹ Veliki Američki Pisac opisan u delu „Smrt nije kraj“ trači svoje kasnije godine na članke iz *Njuzvika* i velike čaše ledenog čaja,²² ali još važniji su zvuci udaljene kosilice ili mlaznjaka koji ga uznemiravaju.²³ Pesnik može da uživa u svom dobro zasluženom penzionerskom vremenu, ali se potpuno izolovao od svih ljudskih bića.

Volasovo istraživanje usamljenosti i izolacije dodatno se produbljuje u njegovoj kratkoj priči „Male bezizražajne životinje“ iz zbirke *Devojčica neobične kose*. U ovoj priči nailazimo na družinu koja živi u manje opipljivom, ali ništa manje realnom stanju usamljenosti. Fej i Džuli su fizički intimne, ali nikad ne prelaze na nešto više od površne faze veze u kojoj „razmenjuju anegdote i interesovanja“.²⁴ Aleks Tribek i njegova ekipa sa snimanja kviza nikad ne razgovaraju ni o čemu ličnijem od požutelog zuba Berta Konvija ili prošlogodišnjeg video-snimka igara Svetske serije.²⁵ Čak i sa svojim psihijatrom, osobom koju plaća da bi slušala njegove najintimnije misli i osećanja, Tribek ne ide dalje od upuštanja u besmislene vežbe slobodnih asocijacija.²⁶ Svi ovi likovi drže se na propisanoj udaljenosti u dužini podlaktice jedni od drugih, plašeći se da budu iskreni ili ranjivi, te tako na kraju svako od njih završava sam.

U drugoj polovini eseja *Ovo je voda* Volas objašnjava autodestruktivnost koja se javlja kao posledica želje difoltnog podešavanja za novcem, posedovanjem, moći, intelektom i sopstvenim telom i lepotom. Difoltno podešavanja žudi za svim tim prolaznim stvarima, uzdižući ih do statusa božanstva ili idola. Ali ove stvari nas nikad neće potpuno zadovoljiti, i uvek će nas ostaviti da tražimo još istog. Obožavanje ovih neuhvatljivih stvari će vas, kako Volas kaže „žive pojesti“,²⁷ ostavljajući iza sebe praznu ljušturu sopstva. Volas ilustruje

¹⁹ *The Pale King*, 155.

²⁰ *Ibid.*, 191.

²¹ *This is Water*, 60.

²² 'Death is not the End', *Brief Interviews*, 2.

²³ *Ibid.*, 3–4.

²⁴ Wallace, 'Little Expressionless Animals', *Girl with Curious Hair*, 10.

²⁵ *Ibid.*, 14.

²⁶ *Ibid.*, 19.

²⁷ *This is Water*, 102.

ovo u svom novinarskom eseju „Big Red Son”. Otvara narativ o svom iskustvu sa godišnjih nagrada *Novosti u svetu filmova za odrasle* iz 1998. godine (*Adult Video News*) alarmantnom statistikom godišnjeg broja muškaraca koji završe u hitnoj nakon pokušaja samokastracije.²⁸ Pokušaji ovih ljudi da utole svoje nezajažljive seksualne apetite pornografijom ostavljaju ih praznim i očajnima. Poput onih koji se spominju u eseju *Ovo je voda* koji očajnički pokušavaju da pobegnu iz zatvora autodestrukcije oduzimajući sebi život tako što upućuju „lošeg gospodara”,²⁹ ovi ljudi preduzimaju drastične mere da bi se oslobodili drugog lošeg gospodara.

Dok neki možda preduzimaju ekstremne mere da bi se izbacili iz svojih samonametnutih tamnica, drugi traže iluziju slobode kroz razne distrakcije. Oni pokušavaju da se okupiraju stvarima koje ih mogu zabaviti ili zamajati na koji minut, ali zapravo ne donose istinsku slobodu. Dejvid Volas, „autor” narativa *Bledog kralja*, donekle daje uvid u razloge zašto mnogi posežu za distrakcijom kao izlazom iz difoltnog podešavanja, kada kaže:

*Možda je dosada povezana sa psihičkim bolom jer nešto što je dosadno ili naporno ne uspeva da pruži dovoljno stimulansa da bi odvratilo ljudima pažnju sa neke dublje vrste bola koji je uvek prisutan, makar samo tiho, u pozadini, gde većina nas pokušava da izbegne da ga oseća, ili bar da ga ne oseća direktno, ili uz potpunu pažnju, ulažući u to gotovo sve vreme i energiju.*³⁰

Isto tako, autori dela *Sve što sija* (*All Things Shining*) pišući o Dejvidu Fosteru Volasu, ističu „dublju vrstu bola” kao „tugu i izgubljenost [koje predstavljaju] raspoloženje – američko raspoloženje – koje dovodi do nesposobnosti naše kulture... da se suoči sa najdubljim pitanjima o tome ko smo mi”.³¹ Oni tvrde da naša nemogućnost da pronađemo značenje – što je jedan od simptoma zarobljenosti u difoltnom podešavanju – jeste kulturološko oboljenje koje vuče korene još iz ničeovskog nihilizma. Zatim dalje citiraju *Beskrajnu lakrdiju* kao „sve veću posvećenost društva usavršavanju distrakcija”.³² Ovi pisci ističu poentu koju je Volas već izneo tako što nam pružaju neznatno drugačije shvatanje uzroka te „dublje vrste bola” i toga kako očajnički tražimo slobodu kroz distrakciju.

Volasovo istraživanje naše urođene želje da tražimo spas u distrakciji jasno je vidljivo u *Bledom kralju*. „Nebitni” Kris Fogl objašnjava da su za njegovog oca „knjige i intelektualni problemi jedan od načina da pobeogne od dosade”.³³ Ono što je izgubio razvodom, i nije mogao da nađe u odnosu sa Krisom, potražio je na stranicama knjiga. Pokušao je da ispuniti tu prazninu intelektualnom distrakcijom. Lejn Din Džunior traži nešto da mu skrene misli sa neopisivo dosadnog posla obrade zahteva za povrat poreza tako što se usredsređuje na cistu na ručnom zglobo svog kolege i ne može da misli ni na šta drugo.³⁴ On isto tako „zamišlja [sebe] kako trči kroz polje praveći ogroman krug, mlatarajući rukama kao

²⁸ Wallace, 'Big Red Son', *Consider the Lobster*, 3.

²⁹ *This is Water*, 56.

³⁰ *The Pale King*, 85.

³¹ Dreyfus, Hubert i Sean Dorrance Kelly, *All Things Shining*, 25.

³² *Ibid.*, 30.

³³ *Ibid.*, 168.

³⁴ *Ibid.*, 122.

Rodi Makdauel“;³⁵ bilo šta samo da skrene misli sa „neverovatnog smora ispitivačkog posla“. ³⁶ Kasnije, Din nailazi na jednog od „fantoma“ koji zaposeda sobe za ispitivanje. Upada u halucinaciju na, kako se njemu čini, dug period, „samo da bi pogledao gore i [video] da ponovo nije prošao ni sekund“. ³⁷ Nijedna distrakcija – ni bezazlena cista, ni zaranjanje u maštu niti potpuna halucinacija – ne mogu da donesu istinsku slobodu koju Lejn Din Džunior očajnički traži. Dok ove diverzije mogu pružiti kratak predah od otupljujuće dosade difoltnog podešavanja, one nisu rešenje. Svaki osećaj slobode je privremen zato što se ne rešava suštinski problem; difoltno podešavanje je i dalje na snazi.

Iako je difoltno podešavanje zastrašujući neprijatelj, Volas nam daje mapu do slobode – način da se izbacimo iz njegove kontrole – kroz svoj govor na Koledžu Kenjon. Ta mapa podrazumeva proces pripreme, epifanije i održavanja te slobode koje zahteva mnogo napora. Ne postoji instant lek; bitka se neće dobiti laganim potezom čarobnog štapića. To nije lak proces i vrlo je mali broj onih koji će zapravo uspeti da se oslobode iz kandži difoltnog podešavanja. Osim toga, mapa koju opisuje u svom govoru daje nam i bolji uvid u konflikt koji sa difoltnim podešavanjem imaju junaci njegovih priča, naročito oni iz *Bledog kralja*.

Prvi korak u procesu – prema rečima „Nebitnog“ Krisa Fogla, jeste „pripremiti“ se za iskustvo slobode; odnosno, čovek prvo mora doći na pravo mesto, i mentalno i emocionalno. To iskustvo „pripremanja“ je shvatanje istine o sopstvenom trenutnom stanju; u Foglovom slučaju, shvatanja da je nihilista, propalitet i zarobljenik difoltnog podešavanja. To saznanje ga priprema za transformišuću epifaniju koju će nedugo zatim doživeti. Međutim, obično osoba tek nakon istinske epifanije može da prepozna da je pre toga prošla kroz „pripremu“ za tu transformaciju.

Generacija diplomaca Koledža Kenjon iz 2005. godine je svoju „pripremu“ doživela jednog toplog majskog jutra. Nekoliko godina kasnije, Kevin Hartnet je pronašao i intervjuisao neke od onih koji su bili u publici tog dana kako bi čuo njihove odgovore na Volasov govor. Jedan diplomac je prokomentarisao: „[Volas] je bio jasan, motivišući, i koncentrisan na unutrašnjost. Isto tako, nije rekao ništa olako... čitao je govor kao da prenosi poruku od velike važnosti.“³⁸ Drugi je rekao: „Izgledao je kao neko ko ima nešto zaista vredno da kaže... Delovao je ozbiljno, kao da je istinski želeo da nam nešto poruči. Nadao se da može da nam saopšti nešto značajno i korisno.“³⁹ Mnogi su ovo kasnije prepoznali kao svoj trenutak „pripreme“, ⁴⁰ trenutak koji bi, uz malo sreće, trebalo da ih dovede do oslobođenja iz difoltnog podešavanja.

U većini svojih narativnih dela Volas kao da suprotstavlja svaki slučaj dosade i zarobljeničtva u difoltnom podešavanju primeru ove vrste „pripreme“. To se najjasnije vidi u njegovom poslednjem delu *Bledi kralj*. Na primer, Kris Fogl opisuje kako ga je život ispunjen drogama i lenjošću „pripremio“ za iskustvo koje će doživeti u pogrešnoj učionici na kampusu Univerziteta Depol. Opisujući eksperimentisanje sa drogom Obetrol, on kaže:

³⁵ *Ibid.*, 125.

³⁶ *Ibid.*, 123.

³⁷ *Ibid.*, 385.

³⁸ Kevin Hartnett, 'He was Water', *The Millions*, 9. maj 2011.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ *Ibid.*

*Istina je da mislim da su Obetrol i udvostručavanje... imali veze za obraćanjem pažnje i sposobnošću da odaberem na šta obraćam pažnju i da budem svestan tog izbora, činjenice da imam izbor... Da u meni postoje dubine koje nisu s*anje ni detinjarije, nego zaista duboke, i nisu apstraktne već su zapravo stvarnije od moje odeće ili slike o sebi, i to me je zableesnulo na gotovo svet način... i da ti najstvarniji, najdublji delovi mene sadrže ne nagone i apetite, već prostu pažnju, svest, kad bih samo mogao da ostanem budan kada nisam u punoj brzini.⁴¹*

Obetrol pruža Foglu neku vrstu hipermetakognicije. On ne samo da stvari oseća mnogo dublje, već je i mnogo više svestan tih osećanja. Ali shvata da to „udvostručavanje“ nije prava svest koja mu nedostaje u životu. Zapravo, ta povišena svest počinje da ga opterećuje, kao što opisuju:

To je bila svesnost kod koje nema izbora, što je značilo gubljenje sposobnosti da se usredsrediš ili koncentrišeš na samo jednu stvar... Moram priznati da sam se jednom ili dvaput tako izgubio u hodnicima i zbijenim slojevima svesti o svesti da sam obavio nuždu gde sam se zatekao, na sofi.⁴²

Droga može doneti samo obris istinske slobode svesti za kojom on traga. Zapravo, ta iluzija slobode i hipersvesnosti koju doživljava samo još više priteže zarobljeničke lance oko njegovih ruku.

Fogl doživljava drugi trenutak „pripreme“ kada gleda sapunicu na TV-u. Iako je čuo tu rečenicu sto puta do tad, kada glas ovog puta objavi: „Gledate seriju *Dok se svet okreće*“ Fogl shvata „očiglednu dvoznačnost“ „gotovo zastrašujuće igre rečima o pasivnom traćenju vremena... dok se u svetu događaju prave stvari, i ljudi sa svrhom i inicijativom završavaju poslove za sekund, bez baljezgarija.“⁴³ Kasnije kaže: „Dok sam sedeo tamo, znao sam da sam možda istinski nihilista, da to nije uvek bila samo hip poza.“⁴⁴ Fogl konačno shvata da je njegov nihilistički pozeraj zapravo pokriće za njegov istinski, duboko usađeni nihilizam. Da je on „propalitet“ u najbližem značenju tog izraza. Reči televizijskog prezentera su ga trgle tako da je spreman da primi poruku koja će mu zaista promeniti život i koja ga čeka na naprednom kursu računovodstva na koji će naleteti nekoliko dana kasnije.

Lejn Din Džunior prolazi kroz svoje iskustvo „pripreme“ upravo pre nego što treba da se suoči sa svojim osećanjima prema Šeri Fišer, gde njih dvoje treba da odluče šta da rade sa svojim nerođenim detetom. Prethodne nedelje je prolazio kroz agoniju razmišljajući o onom što su uradili, o krivici i sramoti njihovog greha, i o tome šta bi mu ona mogla reći kad sednu za izletnički sto u parku. Onda, u „trenutku milosti“ vidi da „nije bio licemer, samo slomljen i podvojen kao i svi ljudi... slep, ali pokušavajući da napipa put, želeći da ugođi bogu uprkos svojoj urođenoj posrnuloj prirodi.“⁴⁵ Kao i Fogl, on shvata pravu prirodu svog stanja i to da se može uraditi nešto dobro u vezi s tim. Konačno vidi Šeri i sebe i spreman je za taj presudni trenutak promene koji ga očekuje nakon ove epifanije, iako su čitaoci ostavljeni da nagađaju šta će biti njegov sledeći korak.

⁴¹ *The Pale King*, 187.

⁴² *Ibid.*, 188.

⁴³ *Ibid.*, 222.

⁴⁴ *Ibid.*, 223.

⁴⁵ *Ibid.*, 42.

Volas ilustruje te momente „pripreme“ i na drugim mestima u svom kanonu. Na primer, u priči „Granola Karnčer“⁴⁶ iz „Kratkih razgovora #20“ doživljava stravičan seksualni napad, ali je u stanju da pretvori to užasno nasilje u trenutak intenzivnog duhovnog buđenja. Ona pripisuje ne samo svoje preživljavanje, već i novostečeno razumevanje svojoj posvećenosti „religiji istočnjačke orijentacije pune apostrofa“.⁴⁷ Kasnije kaže kako je osetila da je ceo njen život nezaustavljivo vodio ka tom trenutku kada se automobil zaustavio i ona ušla u njega, da je to zaista bila jedna vrsta smrti, ali ne na onaj način kako se bojala kada su ušli u zabačeni predeo“.⁴⁸ Priprema Granole Krančer nije bio samo jedan trenutak ili jedno iskustvo, kao u gore pomenutim primerima iz *Bledog kralja*, već je trajala nekoliko godina kroz njenu posvećenost veri. Ipak, pripremila ju je za taj trenutak istine kada će ne samo njena vera biti iskušana, već će joj i život biti u opasnosti.

Nakon „pripremnog“ iskustva, sledeći korak ka slobodi je epifanija koja otvara oči i menja život iz korena; trenutak koji budi sposobnost osobe da odabere da pronade smisao u okolnostima sopstvenog života. Ti trenuci epifanije se mogu javiti u različitim oblicima, kao što je prikazano kroz Volasovo pisanje, naročito u *Bledom kralju*. Većina njih su ekstatični događaji koji pojedincu donose momenat neizmerne radosti, kao da je praznina u duši iznenada popunjena. Za Lejna Dina Džuniora, nakon trenutka kada shvata da je „slomljen i podvojen“,⁴⁹ Šeri polaže svoje „dve male, snažne mekane šake na njegove“ i sav unutrašnji nemir nestaje.⁵⁰ Sada sa jasnoćom može da se suoči sa teškim pitanjima koja treba da postavi sam sebi, kao na primer „zašto je tako siguran da je ne voli? Zašto se jedna vrsta ljubavi razlikuje od druge? Šta ako on nema pojma šta je uopšte ljubav. Šta bi Isus uradio?“⁵¹ Oslobođen je anksioznosti i sumnje u samog sebe koje su ga veoma dugo morale prethodne nedelje, i sada može da se suoči sa sopstvenim osećanjima i donese sa Šeri tešku odluku u vezi sa njihovim nerođenim detetom.

„Nebitni“ Kris Fogl slučajno upada u pogrešnu učionicu u pogrešnoj zgradi kampusa Depol i susreće jezuitskog oca koji će mu promeniti život. Ovaj profesor računovodstva na zamenu, na poslednjem predavanju tog semestra, govori o herojstvu i plemenitosti života u Poreskoj upravi. Uprkos otupljujućoj dosadi koja čeka buduće službenike, on kaže: „Istinsko herojstvo predstavljate vi, sami, na dodeljenom radnom mestu. Istinsko herojstvo su minuti, sati, dani, nedelje, godine tihog, preciznog, razboritog iskazivanja čestitosti i brige – bez ikoga da vas obiđe ili podrži“.⁵² Isto tako, u eseju *Ovo je voda* Volas govori o važnosti vrednog napora da se pronade značenje i svrha čak i u najbanalnijim i trivijalnim aktivnostima. U 22. poglavlju *Bledog kralja* jezuitski otac nastavlja svoju misao i kaže da nije samo važno, nego je i herojski pronaći svrhu u običnom i banalnom. Inspirisan profesorovim rečima, Fogl prihvata svoj novi poziv računovođe. Sređuje život kako bi završio koledž i nedugo zatim počinje da radi u Poreskoj. Više nije izgubljen; njegov život sada ima svrhu i

⁴⁶ Termin za pripadnike posthipi ili Nju Ejdz pokreta. (Prim. prev.)

⁴⁷ 'Brief Interview #20', *Brief Interviews*, 292.

⁴⁸ *Ibid.*, 317.

⁴⁹ *The Pale King*, 42.

⁵⁰ *Ibid.*, 43.

⁵¹ *Ibid.*, 43.

⁵² *Ibid.*, 230.

on ga živi s namerom. Dok ove dve centralne figure u *Bledom kralju* doživljavaju inspirišuće, radosne trenutke slobode, drugi sa Volasovog univerziteta nemaju toliko sreće. Gore pomenuta „Granola Krančer“ iz *Kratkih razgovora sa ogavnim muškarcima* kaže da je „naučila više o ljubavi tog dana sa svojim napadačem nego u bilo kojoj drugoj fazi svog duhovnog putovanja“.⁵³ Usred tog neopisivog straha i nasilja, ona je u stanju da transcendirati to iskustvo i dostigne višu duhovnu ravan. Uz to, sagovornik #46 doživljava egzistencijalno buđenje kao posledicu višestrukog silovanja od strane četvorice pijanih neznanaica. Kroz ovaj užas on uviđa da „nije nemoguće da te u nekim slučajevima [ovakve okolnosti] poboljšaju. Učine da budeš više nego što si bio. Potpunije ljudsko biće“.⁵⁴ Kasnije kaže: „Ako želite, možete odabrati da budete više... možete odabrati da budete ljudsko biće i da tome date značenje.“⁵⁵ Za njega, učenje korišćenja slobode da odabere da pronađe značenje nije samo stvar prosvetljenja ili ličnog ostvarenja, već je pitanje života i smrti.

Postoji nekoliko očiglednih paradoksa unutar tog ključnog koraka na putu do slobode. Prema Volasovom govoru, istinska sloboda dolazi kada počnemo da primenjujemo svoju sposobnost da biramo, ali izgleda da se katalizator ovog novog shvatanja i slobode često nalazi van naše kontrole. Kris Fogl je izgubljen u mislima i slučajno naleće na predavanje iz računovodstva u pogrešnoj zgradi, a Granola Krančer i sagovornik #46 su žrtve ničim neizazvanog nasilja. Ali, kao što Volas piše u *Beskonačnoj lakrdiji* „i poljupci i šamari sudbine ilustruju u osnovi nemoć pojedinaca nad istinski značajnim događajima u njegovom životu: npr. gotovo ništa bitno vam se ne događa zato što ste vi to isplanirali“.⁵⁶ Dok se u nekim svetovima fikcije takvi detalji lepo upakuju sve sa mašnicom, to obično ne ide tako u stvarnom životu. Živimo u svetu dubokih kompleksnosti i kontradikcija; svetu koji Volas pokušava da prikaže kakav jeste umesto da nam prosto da objašnjenje ili pruži lake odgovore na njega.

Štaviše, ta sloboda nije uvek permanentno stanje; difoltno podešavanje može ponovo preuzeti kontrolu ako čovek ne pazi. Na primer, iako Lejn Din Džunior doživljava trenutak epifanije sa Šeri u parku i čini se da je odatle na putu ka poboljšanju, kasnije postaje zarobljen lancima dosade radeći u Poreskoj, toliko zarobljen da čak razmišlja o samoubistvu.⁵⁷ Sam Volas priznaje koliko je teško održati tu našu slobodu; to zahteva stalnu pažnju i rad. Sve unutar nas i sve van nas opire se toj slobodi.

Krajnji korak ka dostizanju i očuvanju te slobode jeste rad „dan za danom“ na filtriranju i fokusiranju i biranju da se pronađe značenje u dosadnim, običnim događajima koji ispujavaju našu svakodnevnu rutinu. Dok se početno iskustvo čini inspirativnim i uzbudljivim, život u toj slobodi je naporan posao. Volas objašnjava da „je teško. Zahteva volju i napor, i ako ste imalo poput mene, nekih dana jednostavno nećete biti u stanju da to učinite, ili namerno nećete hteti“.⁵⁸ Iskustvo odvikavanja Dona Gejtlija predstavlja tipičan primer. Za vreme rehabilitacije „imao je vremena da sagradi zid oko svake sekunde samo da bi je prihvatio... beskonačno Sada koje širi svoja galebija krila kroz obe strane njegovih otkućaja

⁵³ 'Brief Interview #20', *Brief Interviews*, 316.

⁵⁴ 'Brief Interview #46', *Brief Interviews*, 117.

⁵⁵ *Ibid.*, 123.

⁵⁶ *Infinite Jest*, 291.

⁵⁷ *The Pale King*, 378.

⁵⁸ *This is Water*, 88.

srca. Nikada se ni pre ni posle toga nije osećao tako nepodnošljivo živim. Živeći u Sadašnjosti između otkućaja damara”.⁵⁹ Iako se radi o napornom poduhvatu, Volas kaže da „zaista bitna vrsta slobode podrazumeva pažnju i svesnost i disciplinu, i sposobnost da se istinski brine o drugim ljudima i svakoga dana žrtvuje za njih na milion sitnih, neprivlačnih načina” (120).⁶⁰ Iako je u pitanju težak i „neprivlačan” posao, život u pravoj slobodi koji se dobija zauzvrat čini ga nesumnjivo vrednim truda.

Osnovna komponenta koja se ne sme ignorisati u ovom procesu ka dostizanju i daljem življenju u slobodi od difoltnog podešavanja jeste priznanje – pa čak i zavisnost od – više sile ili više istine. Volas ne propoveda nijednu posebnu veru ili religiju, ali zastupa stav da postoji potreba za verom u nešto – bilo šta – što je veće od nas i izvan nas samih. Ovu ideju veoma jasno izražava i u govoru na Koledžu Kenjon i ilustruje je kroz čitav svoj opus, a naročito u *Bledom kralju*.

Međutim, ne slažu se svi oko važnosti ovog elementa, kao što se može videti iz knjige *Sve što sija* Hjuberta Drajfusa i Šona Doransa Kelija. U svom poglavlju o Volasu oni ispravno tvrde da je on kroz svoje pisanje pokušao da prikaže kako se pobeda nad dosadom i distrakcijom (difoltnim podešavanjem) osvaja kroz svesni izbor, kroz ulaganje napora i volje.⁶¹ Kažu da je ta borba protiv dosade „bila Volasova lična borba sa pisanjem, i da je to borba koju je prepoznao u središtu ljudskog postojanja”, a zatim kasnije da „Volas, čini se, smatra, da centralni izazov savremenog sveta nije u tome što mi ne znamo kako da živimo smislene živote; on leži u tome što nismo u stanju čak ni da se previše dugo zadržimo na tom pitanju”.⁶² Prepoznaju u Volasovom pisanju njegovo zalaganje za tu našu sposobnost – da pronađemo i stvorimo smisao u običnim, dosadnim, banalnim stvarima; i za to da mi moramo odabrati da pronađemo smisao, te da je to naporan zadatak.

Međutim, oni isto tako tvrde da u Volasovoj književnosti nema mesta transcendenciji, što je nešto što bih voleo da dovedem u pitanje. Prema Drajfusovoj i Kelijevoj proceni, Volas prepoznaje da se dosada (difoltno podešavanje) može pobediti i pronaći nešto sveto i smisleno u životu jedino kroz ljudsko delovanje; to je čin volje.⁶³ U tom slučaju, oni tvrde da je taj cilj bio ne samo izvan Volasovog domašaja, već da je možda van svačijeg. Njih dvojica kažu: „Volas je mislio da je otkrio kapacitet duha neophodan [da bi se pronašao smisao] u stvarnom svetu... Ali, nažalost, shvatio je jednom zasnagda da on sam nema taj kapacitet”. Zatim nastavljaju:

*Možda je najtužniji deo Volasove priče upravo to što su sve te ljudske osobine kojima je težio, i kapacitet duha koji je toliko cenio i želeo, samo opsena. Zapravo, čitav način postojanja koji nije bio sposoban da dostigne, zbog čega je samog sebe kažnjavao... jeste u suštini nedostižan za ljudska bića. Volasova nesposobnost da ga dostigne nije slabost, već duboka i ukorenjena ljudskost njegovog duha.*⁶⁴

⁵⁹ *Infinite Jest*, 860.

⁶⁰ *This is Water*, 120.

⁶¹ *All Things Shining*, 40.

⁶² *Ibid.*, 29–30.

⁶³ *Ibid.*, 40.

⁶⁴ *Ibid.*, 42.

Ovi autori tvrde da su preovlađujuća tama, pa čak i beznađe Volasovog pisanja rezultat njegovog neostvarivog pokušaja da uradi nešto što je u suštini za jednog čoveka nemoguće: da obično i banalno načini svetim i značajnim kroz čistu moć volje. To je nešto što ne možemo sami učiniti; i to saznanje baca tamnu senku na Volasa kao pisca, i po mišljenju ovih autora doprinelo je, barem delimično, njegovom tragičnom samoubistvu.⁶⁵

Dok Drajfus i Keli ispravno prepoznaju značaj ljudske odluke i napora u ovoj vrloj borbi unutar Volasove književnosti, u isto vreme zaboravljaju da uzmu u obzir značaj transcencije van ljudskog napora. Esej *Ovo je voda* direktno upućuje na potrebu za verom u višu silu kako bi se odnela pobeđa nad difoltnim podešavanjem. Volas objašnjava da „u rovovima života odrasle osobe, dan za danom, ne postoji ništa što bi se moglo nazvati ateizmom. Ne-obožavanje, tako nešto ne postoji. Svi obožavaju. Jedino što možemo da biramo jeste šta da obožavamo“.⁶⁶ Zatim suprotstavlja prethodno pomenutu destruktivnost obožavanja sebe i prolaznih materijalnih stvari slobodi koju nalazimo u obožavanju stvari izvan nas, stvari koje su veće od nas samih. On kaže: „Odličan razlog da odaberete nekog boga ili neku spiritualnu vrstu obožavanja... jeste što će vas manje-više sve drugo što odlučite da obožavate žive pojesti.“⁶⁷ Isto tako, citirajući *Adađo* Volasa Stivensa, Bosvel objašnjava: „Verovanje je ono što se računa, a ne bog... krajnja vera znači verovanje u književnost i saznanje da je to verovanje dobrovoljno.“⁶⁸ Konkretan bog ili predmet obožavanja ili vere u suštini nije ni bitan po Volasovom mišljenju; ono što je zaista bitno jeste pojedinačna vera u nešto veće od nas samih. Jedinka je slaba i difoltno okruženje je lako nadvlada; ali vera u nešto transcendentno donosi jedinki spoljašnji izvor snage koji joj pomaže u boju.

Važnost vere – bilo da je u pitanju neko određeno božanstvo ili generička viša sila – u savladavanju difoltnog okruženja i življenju u slobodi vidljiva je kroz čitav Volasov kanon. Don Gejtli mora da uloži svoju veru u banalnu površnost programa anonimnih zavisnika i Višu Silu svog postojanja kako bi uspeo u rehabilitaciji.⁶⁹ Ranije pomenuta „Granola Krančer“ veruje da će je „religija istočnjačke orijentacije puna apostrofa“ izbaviti iz užasavajućih okolnosti seksualnog napada i odvesti do istinskog značenja nje same i njene vere.⁷⁰ Iako je vidljiv i u *Beskonačnoj lakrdiji* i u *Kratkim razgovorima*, značaj vere je najjasnije istaknut u Volasovom poslednjem romanu *Bledi kralj*. Lejn Din Džunior veruje u hrišćanskog boga, što mu pomaže da sam sebe bolje sagleda u iščekivanju Šerinog odgovora o njenoj neplaniranoj trudnoći. Ali priča o „preobražaju“ „Nebitnog“ Krisa Fogla predstavlja možda najinteresantniji primer ovog principa. Ironično, jezuitski sveštenik je taj koji „prozelitizuje“ Fogla ka životu u Poreskoj, ali osim toga, nema ničeg religioznog u vezi sa ovim iskustvom. Pre će biti da je herojstvo o kom govori profesor na zameni, i osećaj pripadanja nečem većem i važnijem od njega samog ono što Fogla privlači računovodstvu i zauvek mu menja život, produbljujući Volasovu poentu da čovek ne mora nužno da veruje u neku konkretnu religiju; ključno je samo imati veru u nešto i delati po tim principima.

⁶⁵ *Ibid.*, 50.

⁶⁶ *This is Water*, 98–101.

⁶⁷ *Ibid.*, 102.

⁶⁸ *Understanding David Foster Wallace*, 147.

⁶⁹ *Ibid.*, 146.

⁷⁰ 'Brief Interview #20', *Brief Interviews*, 292.

Oslobođenje od difoltnog podešavanja koje Volas preporučuje ima mnogo unutrašnjih i spoljašnjih dobrobiti, a jedna od njih je to što povećava svesnost o svetu oko nas. Jasnije vidimo i potpunije razumemo svet u kome živimo. Volas piše o višem smislu „ironije banalnosti“ nakon što je proveo neko vreme sa Dejvidom Linčom,⁷¹ i iskazuje tu povećanu svesnost o ironijama i apsurdima života kroz nekoliko novinarskih članaka. U istoimenom eseju iz zbirke *Uzmimo jastoga*, on nam skreće pažnju sa zabave i fešte Mejnskog festivala jastoga na filofske i etičke implikacije kuvanja ovih „džinovskih morskih insekata“ dok su još živi, u ime kulturne arome i otmene večere.⁷² Kao što prepričava kako se „Užasi“ napada 11. septembra ponovo odvijaju pred njegovim i očima njegovih suparohijana u priči „Pogled iz kuće gospođe Tompson“ („The View from Mrs. Thompson’s“), počinje da prepoznaje drastičan kontrast između naivnosti starijih žena u kući i cinizma njegove, mlađe generacije. Kako sam kaže, „ta Amerika koju su ti ljudi u avionima mrzeli mnogo je više bila moja Amerika, i F----ova... i jadnog, starog, ogavnog Duana, nego ovih gospođa“.⁷³ Ironije života su ponekad apsurdne i smešne, ponekad bolno tragične, ali ova povećana svesnost nam otvara oči za svaku od njih.

Ta sloboda ne samo što nam otvara oči pred životnim ironijama, već i pred njegovim lepotama. U istoimenom eseju iz zbirke *Tobože nešto zabavno što više nikada neću uraditi* (*A Supposedly Fun Thing I'll Never Do Again*) Volas posmatra neverovatnu lepotu svog okruženja suprotstavljenu veštačkoj lepoti kruzera. Priseća se „plaža sa peskom od šećera u prahu i jarko svetloplave vode“ i „zalazaka koji su izgledali kao obrađene fotografije“.⁷⁴ Uprkos svim distrakcijama zabave i tetošenja, on je u stanju da primeti neopisivu lepotu čuda prirode. Volas – čovek koji uvek ima baš pravu reč za sve – izgleda kao da je ostao bez teksta pokušavajući da opiše ove trenutke za svoju „zaista veliku iskustvenu razglednicu“.⁷⁵ Bez problema opisuje furnir i fasadu kruzera, ali kao da se sapliće kada dođe do opisa prirodnog morskog pejzaža, izbacujući fraze kao što su „tropski mesec koji izgleda više kao neki nerealno ogroman limun koji si klati, nego kao dobri stari kameni američki mesec na koji sam navikao“ ili „saznao sam da zapravo postoje nijanse plave intenzivnije od *jarko jarko svetloplave*“.⁷⁶

Zajedno sa povećanom svešću o lepotama i ironijama oko nas, u naše dnevne aktivnosti dolaze i novo značenje i svrha. Posao može postati poziv, kao što jezuitski sveštenik kaže Krisu Foglu i drugim studentima.⁷⁷ Jedan od najboljih primera za ovo u Volasovom kanonu jeste klozetar u „Razgovoru #42“.

Sagovornik #42 priča o poniženju koje je doživljavao od onih koji su koristili muški toalet u „najboljem istorijskom hotelu u državi“.⁷⁸ Iako njegov sin to ne može da shvati ni da ceni, njegov otac dvadeset i sedam godina svako jutro ustaje u šest sati da bi išao na ovaj

⁷¹ Wallace, 'David Lynch Keeps His Head', *A Supposedly Fun Thing*, 162.

⁷² 'Consider the Lobster', *Consider the Lobster*, 237.

⁷³ 'The View from Mrs. Thompson's', *Consider the Lobster*, 140.

⁷⁴ Wallace, 'A Supposedly Fun Thing', *A Supposedly Fun Thing*, 256.

⁷⁵ *Ibid.*, 257.

⁷⁶ *Ibid.*, 256–257.

⁷⁷ *The Pale King*, 233.

⁷⁸ 'Brief Interview #42', *Brief Interviews*, 86.

težak posao i izdržavao porodicu.⁷⁹ On je spreman da istrpi razne prizore, mirise i zvuke muškog toaleta samo da njegovoj porodici ništa ne bi falilo. On živi i radi sa svrhom višom od sopstvene karijere ili ličnog ostvarenja na umu.

Ali možda najveća dobrobit slobode koju Volas opisuje leži u dubljoj vezi sa onima oko nas. Nakon njegove ilustracije odlaska-u-supermarket-po-najvećoj-gužvi-na-kraju-radnog-dana koju daje pred kraj eseja *Ovo je voda*, Volas kaže: „Zapravo ćete biti u stanju da iskusite gužvu, vrućinu, sporost tog konzumerističkog pakla ne samo kao nešto što ima smisla, već kao nešto sveto, što gori istom snagom iz koje su nastale zvezde: ljubav, prijateljstvo, duboko mističko jedinstvo svega.“⁸⁰ Ove naizgled frustrirajuće okolnosti mogu se pretvoriti u trenutke bliskosti sa ljudima oko nas. Vidimo kako se agenti za povrat poreza i kolege Meredith Rend i Šejn Drinion povezuju na gotovo duhovnom nivou, kada ona na piću sa kolegama u firmi nakon radnog vremena priča kako je upoznala svog muža: „Jedini način na koji je [Meredith] mogla to da objasni [svojoj prijateljici] Bet Ret jeste da kao da se stvorio neki izolujući zid oko njihovog stola i često je bilo nemoguće da bilo šta drugo prodre kroz njega.“⁸¹ Ovaj sastanak „oči u oči“ postaje toliko dubok i ličan i intenzivan da se graniči sa natprirodnim. Tekst kaže da „Drinion zapravo pomalo levitira, što se dešava kada je potpuno udubljen u nešto.“⁸² Dok povezanost duša ne mora nužno rezultirati takvim natprirodnim manifestacijama izvan sveta fikcije, ova „mistička jednost“ svakako je nešto što možemo iskusiti. Sloboda koju nam Volas preporučuje omogućava nam da se oslobodimo iz solipsističke sfere sopstva i stvorimo duboke, intimne veze sa onima oko sebe, bilo da su to naše kolege sa kojima uživamo na piću ili oni koji čekaju iza nas u redu na kasi.

Ovaj esej tvrdi da Volasov govor na Koledžu Kenjon predstavlja treće primarno delo – uz „E Unibus Pluram“ i njegov intervju sa Lerijem Makaferijem – kroz koje treba tumačiti ostatak njegovog opusa jer se direktno bavi konfliktom sa difoltnim podešavanjem i tematskom niti koja je centralna u njegovom pisanju; uz to, *Bledi kralj* pruža književnu kulminaciju istih tih tematskih niti. Zajedno, *Ovo je voda* i *Bledi kralj* pružaju nam najjasniji uvid u Volasovo shvatanje „šta znači biti j*eno ljudsko biće“.

Uz to, ova dva dela služe kao poziv čitaocima da okuse život oslobođen difoltnog podešavanja i stvore dublju vezu sa ljudima oko sebe. I u početnom i u završnom poglavlju *Bledog kralja* naracija je u drugom licu kako bi uvukla čitaoca u samu priču i podsetila nas da likovi sa kojima ćemo se upoznati nisu samo proizvod mašte jednog čoveka, nego su zapravo produžeci nas samih, naše običnosti kao ljudskih bića. Prvo poglavlje se završava dvema prostim rečima: „Čitajte ih.“⁸³ Upijte okolinu; posmatrajte okruženje i one koji ga nastanjuju. Stupite u interakciju i povežite se i komunicirajte s njima. Ova dela ne samo što predstavljaju poziv na interakciju sa samim tekstem, već su i poziv na sklapanje veze između ljudi iz stvarnog života koji su uključeni u tu razmenu: autora i čitaoca. Spisateljica Marija Bustiljos opisuje Volasovu želju da se poveže sa svojim čitaocima kada kaže: „Ponudio je veliki deo sebe čitaocima, u svim svojim delima; ta velikodušnost je na neki način izgledala

⁷⁹ *Ibid.*, 90.

⁸⁰ *The Pale King*, 473.

⁸¹ *Ibid.*, 473.

⁸² *Ibid.*, 485.

⁸³ *The Pale King*, 4.

kao čitav njegov projekat.⁸⁴ Volas nas poziva da mu se pridružimo u istraživanju značenja čitavog tog bivanja „j*bnim ljudskim bićem“.

Iako je sve ovo možda tačno, svejedno ne možemo izbeći pitanje da li nam je ta sloboda koju nam Volas nudi zaista dostupna, s obzirom na njegovu tragičnu smrt. Interesantno je da, kao što nas je pravi Dejvid Foster Volas prerano napustio, isto tako „autor“ književnog narativa, Dejvid Volas, nestaje na pola puta u *Bledom kralju*. Mi, čitaoci, pozvani smo na ovo putovanje ka slobodi i kroz govor i kroz roman, ali onda iznenada ostajemo sami, slično kao što junak narativa potrage ostaje sam da bije konačnu bitku svog života. To povlači pitanje da li je onda Volas prosto izgubio svoju bitku, ili je difoltno podešavanje ipak prejak protivnik. Koliko god velike i inspirativne njegove reči bile, da li je pobjeda nad difoltnim podešavanjem uopšte moguća? Da li se ta bitka uopšte može dobiti? I da li uopšte вреди ulaziti u nju? Ako je „mudra stara riba“ po svoj prilici izgubila bitku, šta onda mi da očekujemo?

Ono što nas može držati jeste ideja da se вреди boriti, iako znamo da je posredi teška bitka, koja će odneti mnoge kolateralne žrtve, i dalje вреди boriti se. Previše toga rizikujemo ako odustanemo od borbe. Moramo nastaviti da se borimo „iz dana u dana“ zbog lepote koju ćemo zateći oko sebe kad otvorimo oči i „mističke jednostnosti“ koju delimo sa ostalim ljudima. Nakon svega, Volas nas podseća, „Svi smo mi braća“ (3).⁸⁵

LITERATURA:

- Boswell, Marshall. *Understanding David Foster Wallace*. Columbia: University of South Carolina, 2003.
- Bustillos, Maria. 'Inside David Foster Wallace's Private Self-Help Library'. The Awl. <http://www.theawl.com/2011/04/inside-david-foster-wallaces-private-self-help-library>>.
- David Foster Wallace. 'David Foster Wallace on *Infinite Jest*'. Razgovarala Judith Strasser. 'Unwholesome Entertainment', TTBooks, YouTube, 1996.
- Dreyfus, Hubert i Sean Dorrance Kelly. *All Things Shining*. New York: Simon & Schuster, Inc., 2011.
- Hartnett, Kevin. "He Was Water: Kenyon Grads Remember David Foster Wallace's Commencement Speech". The Millions. <http://www.themillions.com/2011/05/he-was-water-kenyon-grads-remember-david-foster-wallaces-commencement-speech.html>.
- "An Interview with David Foster Wallace", u: *Review of Contemporary Fiction*, sv. 13, br. 2, leto 1993, 127–150.
- Wallace, David Foster. 'Big Red Son'. U: *Consider the Lobster and Other Essays*, 3–50. New York: Little, Brown and Company, 2005.
- . 'Brief Interview #20'. U: *Brief Interviews with Hideous Men*, 287–318. New York: Little, Brown and Company, 1999.
- . 'Brief Interview #42'. U: *Brief Interviews with Hideous Men*, 86–91. New York: Little, Brown and Company, 1999.
- . 'Brief Interview #46'. U: *Brief Interviews with Hideous Men*, 116–124. New York: Little, Brown and Company, 1999.
- . 'Consider the Lobster'. U: *Consider the Lobster and Other Essays*, 235–254. New York: Little, Brown and Company, 2006.
- . 'Datum Centurio'. U: *Brief Interviews with Hideous Men*, 125–130. New York: Little, Brown and Company, 1999.
- . 'David Lynch Keeps His Head'. U: *A Supposedly Fun Thing I'll Never Do Again*, 146–212. New York: Little, Brown and Company, 1997.

⁸⁴ Maria Bustillos, 'Inside Wallace's Private Self-Help Library', *The Awl*, 5. april 2011.

⁸⁵ *The Pale King*, 3.

- , 'Death is not the End'. U: *Brief Interviews with Hideous Men*, 1–4. New York: Little, Brown and Company, 1999.
- , *Infinite Jest*. New York: Little, Brown and Company, 1996.
- , 'Little Expressionless Animals'. U: *Girl with Curious Hair*, 3–42. New York: W.W. Norton & Company, 1989.
- , *The Pale King*. New York: Little, Brown and Company, 2011.
- , 'A Supposedly Fun Thing I'll Never Do Again'. U: *A Supposedly Fun Thing I'll Never Do Again*, 256–353. New York: Little, Brown and Company, 1997.
- , 'The View from Mrs. Thompson's'. U: *Consider the Lobster and other essays*, 128–140. New York: Little, Brown and Company, 2006.
- , *This Is Water*. New York: Little, Brown and Company, 2009.

(S engleskog prevela **Tijana Sladoje**)